

10. SINIF

40
seans

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Stratejik Konu Özeti

Çözümlü Örnekler

Öğrenci Soruları

Soru Çözüm Videolu

Akıllı Tahtaya Uyumlu

Soru Sayısı: 915

Tülin Kurtay

MEB
Müfredatına
Uygun

■ **OKYANUS BASIM YAYIN TİCARET A.Ş.**

Eski Turgut Özal Caddesi No: 22/101 34490 Başakşehir / İstanbul

Tel: (0212) 572 20 00 Fax: (0212) 572 19 49

okyanusokulkitap.com www.akilliogretim.com

■ Yayın Yönetmeni

Mehmet Şirin Bulut

■ Yayın Editörü

Yasemin Güloğlu

■ Ders Editörleri

Recep Yılmaz / Merve Kartal

■ Akıllı Tahta Soru Çözümü

Enes Karadağ

■ Dizgi ve Grafik

Okyanus Dizgi (E.B.)

■ Kapak Tasarım

Türk Mutfağı

■ Baskı Cilt

Yeni Devir Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş.

■ Yayıncı Sertifika No : **49697**

Matbaa Sertifika No : **41910**

■ ISBN: **978-625-7434-69-0**

■ İstanbul

©

Bu eserin her hakkı saklı olup tüm hakları Okyanus Basım Yayın Ticaret Anonim Şirketine aittir. Kısmen de olsa alıntı yapılamaz, metin ve soruları aynen veya değiştirilerek elektronik, mekanik, fotokopi ya da başka türlü bir sistemle çoğaltılamaz, depolanamaz.

Ön Söz

Sevgili Öğrencimiz,

Millî Eğitim Bakanlığının özellikle son yıllarda üzerinde durduğu hususlardan biri de değişen dünyanın gerektirdiği becerileri sağlayan, değişimin aktörü olacak öğrencilerin yetiştirilmesi için bütüncül ve yapısal bir dönüşüme ihtiyacın olmasıdır. Bu değişim ve dönüşüm süreçleri içerisinde ortaöğretim müfredatları da değişmektedir.

Okyanus Yayıncılık lise grubu olarak hazırladığımız kitaplar, Millî Eğitim Bakanlığının uygulamaya koyduğu yeni öğretim programlarına uymakla birlikte ÖSYM'nin son yıllarda sorduğu sorular incelenerek hazırlanmıştır.

40 Seans Serisini öğrencilerin zorlandığı derslerin üstesinden gelmesi için hazırladık. Zorlandığınız derslerdeki en önemli sorun temelinizin olmaması veya zayıf olmasıdır. İşte 40 Seans Serisi öğrenciye temelden öğretim başarıya ulaştırmayı hedeflemektedir. Dersleri özel ders mantığına uygun olarak 40 Seansa ayırdık. Her seansta önce konuyu özlü bir biçimde, mantık ve yoruma dayalı olarak hazırladık. Ardından Çözümlü Örneklerle ve Öğrenci Sorularına yer verdik. Her seansın sonunda ise Testlere yer verdik. Ayrıca ünite sonlarında üniteyi tarayan Ünite Uygulama Testlerine de yer verdik.

Uzman yazarımız tarafından büyük bir özveriyle hazırlanan **10. Sınıf 40 Seans Edebiyat** kitabının, sizlere yarar sağlayacağına gönülden inanıyoruz.

Yayın Yönetmeni
Mehmet Şirin Bulut

Yazarın Sana Mesajı Var

Sevgili Öğrencimiz,

Bir milletin kültürü o milleti millet yapan unsurlardandır. Kültür, dille ve edebiyatla kuşaktan kuşağa aktarılır. Edebiyat ile insanlar duygularını, düşüncelerini, hayallerini genişletir. "Edebiyatsız bir millet, dilsiz insan kabilindedir." demiş Namık Kemal. Biz bu çalışmayı edebiyatın toplum hayatındaki yerini ve önemini düşünerek hazırladık. Ayrıca AYT'nin elli altı soruluk edebiyat bölümü sorularının okul müfredatına uygun hazırlandığını düşünerek çalışmalarımızı gerçekleştirdik. Böyle bir çalışmayı daha önceki yıllarda yapmıştık; şimdi ise bu bilgileri size 40 seansta, konu anlatımı, seans sonu testler ve ünite sonu değerlendirme testleriyle sizlere sunuyoruz. Seans başlarında verilen bilgiler pratik, kavratıcı, özetin özü şeklinde sunuldu. İstenilen bilgilerin seanslara ayrılması öğrencinin algılamasını kolaylaştırdı. Sona eklenen testlerle konunun kavranışını değerlendirdik. Bilgileri verirken ezberletmekten çok bilgilerin kalıcı olmasını öğledik. Sizlerden istediğimiz seansların sırasını izleyerek bilgi edinmeniz; aksi halde konuları kavramanız güçleşecektir.

Üniversite hazırlık sınavlarının elli yıla varan geçmişi içerisinde birçok kez değişikliğe uğramış soru tiplerini görmek mümkün. Biz sınav sistemlerinin değişebileceğini düşünerek, bu çalışmayı sadece sınava yönelik yapmadık, aynı zamanda okul müfredatına uygun hazırladık...

Uğraşımızın sizlere yararlı olması dileğiyle...

Başarılar!

Tülin Kurtay

İÇİNDEKİLER

1. SEANS	EDEBİYATIN TARİH VE DİN İLE İLİŞKİSİ	6
2. SEANS	TÜRK EDEBİYATININ DÖNEMLERİ VE TÜRK EDEBİYATININ DÖNEMLERE AYRILMASINDAKİ ÖLÇÜTLER	8
3. SEANS	TÜRK DİLİNİN TARİHİ GELİŞİMİ	12
4. SEANS	HİKÂYE (ÖYKÜ)	20
5. SEANS	DEDE KORKUT HİKÂYELERİ	24
6. SEANS	HALK HİKÂYELERİ	26
7. SEANS	MESNEVİ	30
8. SEANS	TANZİMAT DÖNEMİ HİKÂYELERİNİN ÖZELLİKLERİ	32
9. SEANS	MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ HİKÂYE ÖZELLİKLERİ (1911 - 1923)	34
10. SEANS	HİKÂYE YAZARLARI	36
11. SEANS	FİLMİSİLER (EYLEMSİLER)	42
12. SEANS	ŞİİR	54
13. SEANS	İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK ŞİİRİ	58
14. SEANS	İSLAMİYET ETKİSİNDEKİ TÜRK EDEBİYATI (GEÇİŞ DÖNEMİ EDEBİYATI) (10. - 13.YY)	60
15. SEANS	DİNİ - TASAVVUFİ HALK ŞİİRİ	64
16. SEANS	ÂŞIK TARZI HALK ŞİİRİ	68
17. SEANS	ANONİM HALK ŞİİRİ	72
18. SEANS	DİVAN ŞİİRİ	74
19. SEANS	DİVAN ŞİİRİ NAZİM BİÇİMLERİ VE ŞAİRLERİ	78
20. SEANS	İSİM TAMLAMASI	82

21. SEANS	DESTAN	94
22. SEANS	DÜNYA EDEBİYATINDA DESTAN	96
23. SEANS	TÜRK DESTANLARI	98
24. SEANS	EFSANE	102
25. SEANS	SIFAT TAMLAMASI	104
26. SEANS	ROMAN	112
27. SEANS	TANZİMAT DÖNEMİ ROMANI	114
28. SEANS	SERVETİFÜNUN DÖNEMİ ROMANI	116
29. SEANS	MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ ROMANI.....	118
30. SEANS	ROMAN YAZARLARI	120
31. SEANS	CÜMLE TÜRLERİ (ÇEŞİTLERİ)	124
32. SEANS	TİYATRO	136
33. SEANS	GELENEKSEL TÜRK TİYATROSU	138
34. SEANS	MODERN TÜRK TİYATROSU	142
35. SEANS	TİYATRO YAZARLARI.....	144
36. SEANS	ANI (HATIRA).....	156
37. SEANS	TÜRK EDEBİYATINDA ANI TÜRÜNÜN GELİŞİMİ.....	158
38. SEANS	HABER YAZILARI.....	164
39. SEANS	DERGİ VE GENEL AĞ HABERLERİ.....	166
40. SEANS	GEZİ YAZISI (SEYAHATNAME)	170

1. SEANS | EDEBİYATIN TARİH VE DİN İLE İLİŞKİSİ

BİLGİ

1 - Edebiyat - Tarih - Din İlişkisi

Edebiyatın konusu insandır; edebiyat insanların iç dünyalarına, ilişkilerine, doğal ve sosyal çevrelerine, toplum yaşamına, ekonomik, siyasi ve sosyal değişmelere ayna tutan güzel sanat dalıdır. Edebiyat hem bu yönüyle psikoloji, sosyoloji, tarih, felsefe, din ve coğrafya gibi bilim dallarıyla yakından ilişkilidir hem de anlatım biçimlerini ve dili araç olarak kullanan bütün bilim dallarıyla benzer özellikler taşır. Edebiyat, ürünlerini ortaya koyarken bu özelliklerden dolayı çeşitli bilim dallarıyla ilişki kurar.

Edebiyat - Tarih İlişkisi

Her edebî metnin, içinde bulunduğu tarihî bir dönem vardır ve edebî metinlere bu dönemin özellikleri ve izleri yansır. Edebî metinlerin konusunu; yazıldığı dönemin olayları, sosyal ve siyasal yapısı, dünya görüşü oluşturur. Bu eserleri anlamak ve doğru yorumlayabilmek için o dönemin tarihini bilmek gerekir. Ayrıca kimi edebî eserler konusunu doğrudan tarihsel gerçeklerden alır, Eserin yazıldığı dönem hakkında bilgi edinmek için tarihten yararlandığımızı söylemiştik. Ancak bunun tam tersi de mümkündür. Eski dönemler hakkında araştırma yapan bir tarihçi, dönemin zihniyeti hakkında bilgi edinmek için o dönemde yazılmış bir edebî eserden yararlanabilir. Örneğin Göktürk Kitabeleri dönemi yansıtması bakımından son derece önemli bir eserdir.

Göktürkler hakkında araştırma yapan bir tarihçinin dönemin zihniyetini kavramak adına bu eserden faydalanması ona çok büyük bir katkı sağlayacaktır. Bu tür eserler tarih bilimine kaynak oluşturur.

Edebiyat - Din İlişkisi

Din, binlerce yıldır insanları etkisi altına alan, onların yaşamlarını etkileyen ve gerek ahlaki gerekse toplumsal düzenin kurallarını belirleyen çok önemli bir olgudur. Bir toplumu bu kadar derinden etkileyen bir olguya karşı edebiyatın kayıtsız kalması mümkün değildir. Çünkü edebiyat, toplum yaşamını âdeta bir ayna gibi yansıtır. Dinî hayat, aynı zamanda edebî dönemleri belirleyen etkenlerden biridir. Edebiyatın dinî hayata, dinî hayatın da edebiyata ve dile etkisi vardır. Gerek içerik gerek söz varlığı olarak din, edebî eserleri etkilemiştir. Aynı zamanda dinî eserler de edebiyattan büyük ölçüde yararlanmışlardır. Örneğin Türklerin İslamiyet'i kabulüyle kültürel değişim olmuş, yaşamlarında İslam dini önemli bir olgu hâline gelmiştir. Edebiyatın toplumla yakın ilişkisi olduğu için sosyal ve kültürel yapıda meydana gelen değişiklikler edebî ürünlerin içerik, dil ve üslubunu da etkilemiştir. Hem içerik hem de biçimsel yönden yenilikler görülmüştür. Örneğin edebî eserlerde Arapça ve Farsça kelimeler, İslam dinine ait terimler ve kavramlar kullanılmaya başlanmıştır.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. Edebiyatın tarihle ilişkisi ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Tarihî gerçeklikler, edebî eserlerde yazar tarafından yeniden yorumlanarak verilir.
- B) Edebiyat ve tarih karşılıklı etkileşim içindedir.
- C) Edebî eserler, toplumdaki değişim ve gelişmelerden etkilenir.
- D) Tarihte yaşanan olaylar, edebî eserlerin konusu olabilir.
- E) Edebî eserler, tarihî olayları yaşadığı gibi yansıtır.

Çözüm:

Tarihî olayları yaşadığı gibi vermek tarih biliminin konusudur. Edebî eserlerde bu gerçekler yazar tarafından yeniden yorumlanır.

Cevap E

ÖĞRENCİ SORUSU

1. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde verilen bilgi yanlıştır?

- A) Tarihî eserler, yaşanmış olayları anlatırken kurmacaya başvurabilir.
- B) Tarihî kişilikler ve karakterler, edebî eserlerde yer alabilir.
- C) Edebî eserler, insanların duygularını da yansıtması yönünden tarihî eserlere göre daha canlı bir anlatıma sahiptir.
- D) Edebî eserlerden, yazıldığı dönemin yaşam tarzına ait bilgiler edinilebilir.
- E) Bir toplumun tarihi ile edebiyatı arasında paralellikler vardır.

1-A

1. Edebiyat - din ilişkisi ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Edebiyat, ait olduğu toplumun manevi hayatını yansıtır.
- B) Türk edebiyatında konusu din olan edebî türler vardır.
- C) Türk edebiyatında, kaynağını dinî konulardan alan edebî türler vardır.
- D) Din ile edebiyat arasında karşılıklı bir etkileşim vardır.
- E) Türk edebiyatının bütün dönemleri, toplumun inanç sistemine göre şekillenmiştir.

2. Aşağıdakilerden hangisi edebiyatın dinî hayatı etkilemesine kanıt olarak gösterilebilir?

- A) Dinî gün ve gecelerde, Süleyman Çelebi'nin "Mevlid" şiirinin okunması
- B) Divan şairlerinin şiirlerinin bir kısmının dinî içerikli olması
- C) Bazı dinî metinlerin musiki eşliğinde okunması
- D) Tekke - tasavvuf edebiyatı ile ilgili şiirlerin farklı isimler alması
- E) Dinî metinler içerisinde dinî terimlerin kullanılması

3. (I) Edebiyatın, birçok bilim dalı ile ilgisi vardır. (II) Tarih de bunlardan biridir. (III) Tarihte yaşanmış olaylar edebî metinlerin konularını oluşturabilir. (IV) Toplumun geçmişine ait pek çok edebî metin, tarih için birer kaynak niteliğindedir. (V) Roman ve hikâyeler, tarih için en güvenilir kaynakları oluşturur.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisinde verilen bilgi yanlıştır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

4. Türkler, 10. yüzyıldan itibaren büyük kitleler hâlinde İslam dinini kabul etmiş, Müslüman olmuşlardır. Toplum hayatı, İslam dininin ilkelerine göre yeniden şekillenmiştir. Özellikle 11. yüzyıldan itibaren yazılan edebî metinlerde, İslam dini anlatılmaya çalışılmış; eserlerde İslam dini ile ilgili ifadeler görülmüştür. Bu durum, ---
Bu sözler en uygun biçimde aşağıdakilerden hangisi ile sürdürülebilir?

- A) bütün ulusların edebiyatında görülmüştür.
- B) dinin, toplumun diline etkisi olarak açıklanabilir.
- C) edebiyatın, din ile ilgisini açıkça ortaya koyar.
- D) dinî terimlerin 11. yüzyıldan itibaren arttığını gösterir.
- E) edebiyatın tarih ile olan ilişkisini açıklar.

5. "Öğretici türlerdeki edebî metinler, tarih bilimi için güvenilir ve önemli kaynaklar niteliğindedir."

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde sıralanan edebî türlerin hepsi bir tarih yazarı için önemlidir?

- A) halk hikâyesi - orta oyunu
- B) roman - hikâye
- C) destan - tiyatro
- D) seyahatname - hatıra
- E) meddah - sefaretname

6.

"Ankara işgal altında? Yok canım, bunu tasavvur etmek bile mümkün değildir. Böyle bir olay tarihî olayın mantığına zıt bir şey olur. Çünkü, Ankara bir son değil, bir başlangıçtır. Dünyayı dolaşan telgraf tellerinde Londra, Moskova kelimelerinin yanı sıra ses çıkarmaya başlayan bu yeni kelime ötekiler gibi bir şehir değildir. Bu bir yeni nefese, bu bir yeni ruha sembol olmuştur. Düşman eski haritalar üstünde Ankara adını taşıyan kerpiçten şehre girebilir. Onu, bir iki gülle ile tarumar edebilir. Fakat aynı adı taşıyan ruha nasıl el uzatabilir?"

Tarihî bir romandan alınan bu parça ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Tarihî olaylar, edebiyatın konuları arasındadır.
- B) Bir milletin tarihindeki olay ve kahramanlar o milletin edebiyatına yansır.
- C) Tarihî olaylar, edebî eserlerde yeniden kurgulanarak yer alabilir.
- D) Edebiyat ile tarih arasında karşılıklı bir etkileşim vardır.
- E) Edebî eserlerde, konu edilen tarihî olayların gerçekliğine bire bir bağlı kalınması şarttır.

BİLGİ

2.1 - Türk Edebiyatının Dönemleri - I

Türklerin tarih boyunca içinde bulunmuş olduğu kültürel hayatlar ve yaşam anlayışları edebiyat içinde de farklı dönemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu nedenle içinde zamana bağlı olarak farklı özellikler barındıran edebiyatımızı incelerken dönemlere ayırmamız gerekecektir.

Türk Edebiyatı, genel olarak üç safhada incelenmektedir:

- İslamiyet'ten Önceki Türk Edebiyatı
- İslami Devir Türk Edebiyatı
- Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatı

Bu tasnif Fuat Köprülü tarafından ortaya atılmış ve edebiyat araştırmacıları tarafından bugüne dek kullanılmaktadır.

Türk edebiyatı devirlere ayrılırken edebiyat tarihçileri tarafından şu maddeler kıstas olarak alınır:

Dil anlayışı

Dil sürekli değişen ve kendisini yenileyen bir canlıdır. Bir milletin sosyal, dinî, siyasi hayatındaki değişme ve gelişmeler dilin de değişmesine neden olur. Türkçe, İslamiyet öncesi dönemlerde yabancı etkilerden uzak kalmıştır. İslamiyet'in kabulünden sonra Arapça ve Farsçanın Türkçe üstündeki etkisi artmıştır. 19. yüzyıldan itibaren de Türkçenin Batı dillerinin etkisinde kalmaya başladığını görüyoruz. Dilimizdeki bu dönemsel değişiklikler edebiyatımızın da farklı dönemlere ayrılmasında etkili olmuştur.

Dini hayat

Türkler İslamiyet'i kabul etmeden Budizm, Maniheizm, Şamanizm gibi dinleri benimsemiştir. Bu dinlerin etkisi edebiyatımıza da yansımıştır.

İslamiyet'in kabulüyle birlikte Kur'an, hadis, peygamberler tarihi, dört halife, tasavvuf gibi İslamiyet'le ilgili kavramların edebiyatımızda yer almaya başladığını görüyoruz.

Kültürel farklılaşma

Türkler tarih boyunca üç farklı medeniyet içinde yer almıştır: Göçebe kültür, İslami kültür, Batı kültürü. İslamiyet öncesinde göçebe bir yaşamı benimseyen Türkler, İslamiyet'in kabulüyle birlikte yerleşik yaşamı benimsemeye başlamıştır. Sosyal ve kültürel yapıda meydana gelen değişiklikler edebiyat ve dili de etkilemiştir. Türklerin Batı kültürünü tanımasıyla birlikte kültür ve edebiyatta değişiklikler olmuştur.

Sanat anlayışı

Türklerin her dönemde sanat anlayışındaki farklılıklar edebiyata da yansımıştır. İslamiyet öncesinde "şaman, ozan, kam, baksı" adı verilen din adamları çeşitli törenlerde etkili olmuş ve törenlerin dinî eksenli olarak düzenlenmesini sağlamıştır. İslamiyet'in kabulünden sonra eserler İslamiyet'i yayma düşüncesinden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Batı kültürünün etkili olduğu Tanzimat, Servetifünun ve Fecrati dönemlerinde sanatçılar, başlangıçta toplumsal düşüncelerini öne çıkarırken sonraları bireysel düşüncelerini ön plana çıkarmışlardır. Millî edebiyat ve Cumhuriyet Dönemi'nde ise memleketçilik düşüncesi ön plana çıkmıştır.

Dil coğrafyası (Lehçe ve Şive Ayrılıkları)

Türklerin 11. yüzyıldan itibaren farklı coğrafyalara yayılması dilde de farklılıklara yol açmıştır. Türkçe; Doğu, Batı ve Kuzey Türkçesi olarak üç ana kola ayrılmıştır. Ayrı ayrı devletlerin kurulmasıyla her boy kendi yazı dillerini oluşturmuştur.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasında aşağıdaki ölçütlerden hangisi göz önüne alınmamıştır?

- A) Dini hayat
- B) Kültürel farklılaşma
- C) Dil anlayışı
- D) Dil coğrafyası
- E) Meslek

Çözüm:

Yapılan mesleklerin edebî eserler üzerinde bir etkisi yoktur. Bu sebeple Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasında bir ölçüt olamaz.

Cevap E

ÖĞRENCİ SORUSU

1. İslamiyet öncesi Türk edebiyatı aşağıda belirtilen hangi yüzyıllar arasında kabul edilmiştir?

- A) 6. yüzyıldan 10. yüzyıla kadar
- B) Başlangıcı belli değildir - 10. yüzyıla kadar
- C) 8. yüzyıldan 10. yüzyıla kadar
- D) Başlangıcı belli değildir - 13. yüzyıla kadar
- E) 11. yüzyıldan 13. yüzyılın ikinci yarısına kadar

1-B

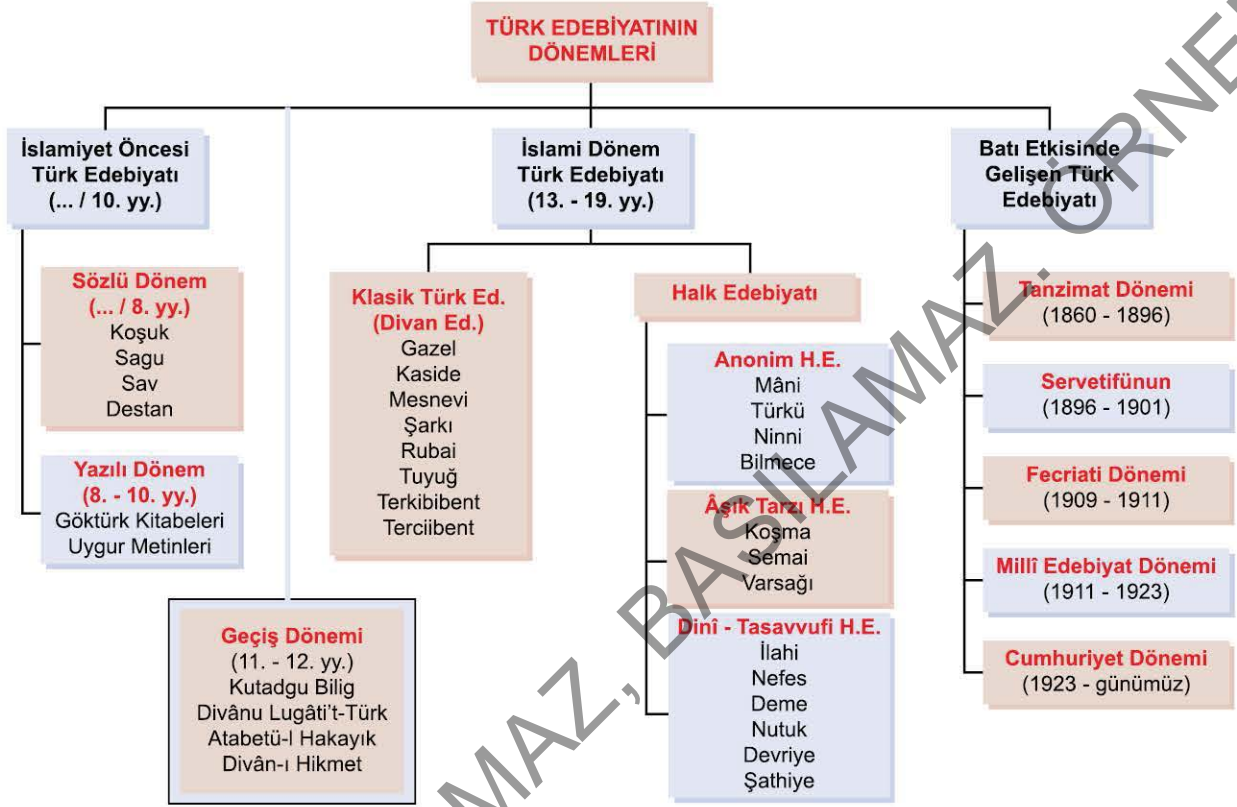
00F60FF7

BİLGİ

2.2 - Türk Edebiyatının Dönemleri - II

Türk milletinin edebiyatı tarih içinde yaşanan değişimlere paralel olarak türlü aşamalardan geçmiştir. Türk edebiyatı bu değişimler sonucunda ortak paydalarına bakılarak dönemlere ayrılmıştır.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. Aşağıda verilen nazım türleri kullanıldıkları edebiyat alanlarına göre ikiyeşerli olarak gruplandırılırsa hangisi dışarıda kalır?

- A) Şathiye B) Taşlama C) Mâni
D) Nefes E) Güzelleme

Çözüm:

Şathiye ve nefes, dinî - tasavvufi halk edebiyatı; taşlama ve güzelleme âşık tarzı halk edebiyatına aittir. Mâni ise anonim halk edebiyatına aittir. Mâni ikiyeşerli eşleştirmelerde dışarıda kalır.

Cevap C

ÖĞRENCİ SORULARI

1. Aşağıdakilerden hangisi İslami devir Türk edebiyatında kullanılmamıştır?

- A) Varsağı B) İlahi C) Gazel
D) Türkü E) Koşuk

2. Aşağıdakilerden hangisi divan edebiyatı nazım biçimlerinden biri değildir?

- A) Kaside B) Varsağı C) Mesnevi
D) Şarkı E) Rubai

3. Aşağıdakilerden hangisi tasavvuf edebiyatına ait ürünlerden biri değildir?

- A) İlahi B) Nutuk C) Devriye
D) Mesnevi E) Şathiye

1-E

2-B

3-D

TEST 1

1. Dilde yabancı kültür etkisinin en az olduğu Türk edebiyatı dönemi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Destan Dönemi Türk Edebiyatı
- B) Geçiş Dönemi Türk Edebiyatı
- C) İslami Dönem Türk Edebiyatı
- D) Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı
- E) Klasik Türk Edebiyatı

2. Türk edebiyatının "Saray Edebiyatı" olarak da adlandırıldığı dönem aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı
- B) Tanzimat Edebiyatı
- C) Millî Edebiyat
- D) Halk Edebiyatı
- E) Divan Edebiyatı

3. Türk edebiyatında ---- Dönemi'nde İslamiyet öncesi dönemin etkileri devam ederken aynı zamanda İslami devrin özellikleri görmeye başlar. ---- dönemde ise aklın ve bireyin dünya ile ilişkisi öne çıkmıştır.

Yukarıdaki parçada boş yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Destan, Dinî B) Geçiş, Klasik C) Klasik, Dinî
- D) Destan, Modern E) Geçiş, Modern

4. Aşağıdakilerden hangisi Türk edebiyatının etkilendiği kültürleri sırasıyla gösterir?

- A) Destan Dönemi - Arap - Batı uygarlığı
- B) Çin - İran - Alman medeniyeti
- C) Destan Dönemi - İslam medeniyeti - Batı uygarlığı
- D) Şamanizm - Orta Doğu - Yunan medeniyeti
- E) Destan Dönemi - Anadolu medeniyeti - İran edebiyatı

5. Aşağıdakilerden hangisi Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasında ölçüt değildir?

- A) Türklerin Orta Asya'dan batıya doğru yaptıkları göçler
- B) Türklerin Şamanizm, Maniheizm gibi dinlerden sonra İslam dinini benimsemeleri
- C) Coğrafi değişmelere paralel olarak Türkçede görülen lehçe ve şive ayrılıkları
- D) I. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan ekonomik buhranlar
- E) Sanatçıların halkı eğitmek için eserlerde toplumsal fayda gözetmesi

6. Aşağıdakilerden hangisi, modern dönem Türk edebiyatı içinde yer almaz?

- A) Tanzimat edebiyatı
- B) Servetifünun edebiyatı
- C) Fevriyat edebiyatı
- D) Millî edebiyat
- E) Klasik Türk edebiyatı

7.

Genellikle sözlü ürünlerin verildiği bu dönemde sagu, koşuk, sav gibi sözlü ürünlerin yanında az sayıda yazılı ürünler de verilmiştir. Şiirin ön planda olduğu bu dönemde Türklerin millî ölçüsü olan hece ölçüsü ve dörtlük nazım birimi kullanılmıştır.

Yukarıda özellikleri verilen edebiyat dönemi aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Divan edebiyatı B) Halk edebiyatı
- C) İslamiyet Öncesi Dönem D) İslami Dönem
- E) Batı Etkisinde Gelişen Dönem

8. Aşağıdakilerin hangisinde Türk edebiyatının dönemleriyle ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) 19.yy.da edebiyatımıza Batı'dan pek çok yeni tür girmiştir.
- B) Âşık, anonim, tekke ürünleri klasik Türk edebiyatımızın en önemli ürünleridir.
- C) İslami Dönem Türk edebiyatı divan ve halk edebiyatı olmak üzere iki kola ayrılır.
- D) Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatı 1923'te Cumhuriyet'in ilanıyla başlar.
- E) Türk edebiyatının dönemleri İslamiyet öncesi, İslami Dönem ve Batı etkisi olmak üzere üçe ayrılır.

TEST 2

1. Türk edebiyatı yüzyıllar boyunca farklılaşan din ve kültür etkinliklerinden dolayı edebiyat anlayışlarında farklılıklar yaşamaya başlamış ve bu farklılıklar da yeni dönemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Türk edebiyatının dönemlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- I. İslamiyet öncesi Türk edebiyatı
- II. İslami Dönem Türk edebiyatı
- III. Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatı
- IV. Osmanlı'nın kuruluşu ile gelişen Türk edebiyatı
- V. Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatı

Yukarıda numaralanmış dönemlerden hangileri Türk edebiyatının tarihî devirleri arasında yer almaz?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Aşağıdakilerden hangisi Türk edebiyatını dönemlere ayırmada kullanılan ölçütler arasında yer almaz?

- A) Din değişikliği B) Dil coğrafyası
C) Kültürel değişim D) Coğrafi değişim
E) Teknolojik gelişmeler

3. Türk edebiyatının ana dönemleri aşağıdakilerin hangisinde doğru sıralanmıştır?

- A) İslamiyet öncesi Türk edebiyatı - İslamiyet sonrası Türk edebiyatı - Halk edebiyatı
B) İslamiyet öncesi Türk edebiyatı - İslamiyet etkisinde Türk edebiyatı - Batı etkisinde Türk edebiyatı
C) İslamiyet öncesi Türk edebiyatı - Divan edebiyatı - Millî Edebiyat
D) Sözlü Türk edebiyatı - İslamiyet etkisinde Türk edebiyatı - Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatı
E) Sözlü Türk edebiyatı - Yazılı Türk edebiyatı - Geçiş Dönemi edebiyatı

4. Kamu bîmârına cânân devâ-yı derd ider ihsân
Niçün kılmaz maña dermân meni bîmâr sanmaz mı
Yukarıdaki beyit aşağıdaki Türk edebiyatının hangi döneminde yazılmış olabilir?

- A) Halk edebiyatı
B) İslamiyet öncesi Türk edebiyatı
C) Cumhuriyet Dönemi edebiyatı
D) Divan edebiyatı
E) Millî Edebiyat

5. (I) Edebiyat, toplumun ürünüdür. Toplum yaşamında ortaya çıkacak coğrafi değişiklikler, siyasal ve toplumsal gelişmeler başta dil olmak üzere o milleti millet yapan faktörleri ve onun ürünü olan edebiyatı derinden etkiler. (II) Savaşlar, göçler, din ve medeniyet değişiklikleri edebiyata farklı şekillerde yansır. (III) Bazen edebiyatın içeriğini ve özelliğini değiştirebilir. (IV) Bunun sonucunda edebiyat tarihinde dönemler meydana gelir. (V) Bu dönemler, gelecekte edebiyatta yaşanacak her yenilikle yeniden düzenlenebilir.

Türk edebiyatının dönemlere ayrılması konusunda yukarıda numaralanmış yargılardan hangisi yanlış bir bilgi içerir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

6. Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasındaki amaç aşağıdakilerden hangisi olamaz?

- A) Verilen ürünlerin ait olduğu dönem özellikleriyle birlikte daha kolay anlaşılması
B) Edebî ürünlerin daha rahat incelenmesi
C) Edebiyatın daha kolay öğretilmesi ve öğrenilmesi
D) Edebiyatın diğer sanat dallarından daha öne çıkarılması
E) Edebiyat ürünlerinin ortak özelliklerinin belirlenmesi

7. Yaşamın sürdürüldüğü yerleşim alanları dilleri etkiler. Türklerin farklı coğrafyalarda farklı devletler kurmaları, dilde de farklılaşmalara yol açmıştır. Bu durum edebî ürünleri etkilemiştir. **Bu parçada anlatılan Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasındaki ölçüt aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Din değişikliği B) Kültürel değişim
C) Coğrafi değişim D) Sanat anlayışı
E) Dil coğrafyası

3. SEANS | TÜRK DİLİNİN TARİHİ GELİŞİMİ

BİLGİ

3.1 - Eski Türkçe Dönemi (V. - X. Yüzyıllar) - I

Türk dilinin ortaya çıkış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Türkçenin, bilinen yazılı metinlerinden önceki dönemleri "karanlık dönem" olarak kabul edilmektedir. İlk Türkçe ve Ana Türkçe dönemleri sözlü kültür içinde yer alan dönemlerdir.

Türkçenin ilk yazılı ürünleri kabul edilen Göktürk (Orhun) Abideleri'nin oluşturduğu 8. yüzyıl bu dönem içinde yer alır. Türkçenin belgelerle takip edilen ilk dönemidir. Türkçenin hem ses ve biçim bilgisi hem de söz varlığı bakımından en saf ve duru dönemidir. Bu dönem ürünleri Orhun ve Yenisey yazıtları ile Uygurca yazmalardır. Eski Türkçe Dönemi'ne ait son eserler Geçiş Dönemi eserleridir. İslami Dönem Türk edebiyatının ilk ürünleri olan Geçiş Dönemi eserleri (*Kutadgu Bilig*, *Divânü Lugâti't-Türk*, *Atebetül-Hakayık*, *Divân-ı Hikmet*) Eski Türkçe Dönemi'nde yazılmıştır.

Orta Türkçe Dönemi

12. - 13. yüzyıldan sonra Orta Türkçe, Kuzey - Doğu Türkçesi ve Batı Türkçesi diye iki döneme ayrılır. Bu dönemde Türkçe karşımıza birden fazla yazı dili ile çıkmaktadır.

Kuzey - Doğu Türkçesi

Eski Türkçenin devamı olan Kuzey - Doğu Türkçesi, Kuzey Türkçesi ve Doğu Türkçesi olarak iki yeni yazı diline ayrılmıştır. Son zamanlara kadar devam eden bu yazı dillerinden Kuzey Türkçesi, Kıpçak Türkçesidir. Doğu Türkçesi ise yerini modern Özbekçeye bırakan yazı dilidir.

Kuzey Türkçesi: 15. yüzyıldan günümüze kadar gelen ve Kuzey Türklerinin kullandığı yazı dilidir. Kuzey Türkçesinin temeli Kıpçak şivesine dayanır. Bu nedenle "Kıpçakça" veya "Tatarca" olarak da anılmaktadır.

Bu dönemin dil özelliklerini "*Kodeks Kumanikus*, *Tercümanü Türki ve Arabî*, *Hüsrev ile Şirin Tercümesi*, *Gülistan Tercümesi*" gibi eserlerde görmek mümkündür.

Doğu Türkçesi: 15. yüzyılda farklı bir dil özelliği kazanan, Orta Asya Türkleri tarafından kullanılan ve günümüze kadar yaşayan yazı dilidir. Doğu ve Batı Türkistan şivesine dayanan Doğu Türkçesi "Çağatayca" olarak da bilinir. Çağatayca'nın bu parlak döneminde yazılan "*Şecere-i Terakime*, *Şecere-i Türk*, *Mecalisü'n Nefais*, *Muhakemetü'l Lügateyn*, *Kısaşü'l-Enbiyâ*" gibi eserlerde dönemin dil özelliklerini görmek mümkündür.

Batı Türkçesi

Selçuklulardan başlayarak bugüne kadar gelen ve devam etmekte olan bu yazı dili, Türkçenin en büyük ve en verimli yazı dili durumundadır. Batı Türkçesinin esasını Oğuz Türkçesi oluşturur. Fakat Oğuzca içinde Doğu ve Batı Oğuzca olarak iki daire belirlemiştir. Bunlardan Doğu Oğuzca Azeri Türkçesi, Batı Oğuzca ise Osmanlı Türkçesidir. Bu iki dil arasındaki fark; Azeri Türkçesinin, Kuzey - Doğu Türkçesinin etkisinde daha çok kalmasından kaynaklanmaktadır. Azeri Türkçesi daha çok Azerbaycan, Kafkasya, Irak ve Doğu Anadolu sahalarında; Osmanlı Türkçesi Orta Anadolu, Batı Anadolu, Balkanlar gibi geniş bir coğrafyada konuşulur. Batı Türkçesi; Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesi olarak üç devreye ayrılır.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. Türkiye Türkçesi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Bu dönemde İstanbul ağız yazı dili olarak kullanılmaya başlanmıştır.
- B) Batı Türkçesinin üçüncü ve son dönemidir.
- C) 20. yüzyılın başlarında başlayıp varlığını günümüze kadar sürdürmüştür.
- D) Bu dönemde dil, yabancı kelime ve tamlamalarla yüklüdür.
- E) Bu dönemde Batılı kültür öğelerinin Türkçe üzerindeki etkisi artmıştır.

Çözüm:

Bu dönemde zamanla yabancı kelimeler ve gramer yapıları terk edilmiştir. Yazı dili ile konuşma dili birbirine yaklaştırılmıştır.

Cevap D

ÖĞRENCİ SORULARI

1. Orhun Kitabeleri aşağıdaki Türkçe dönemlerinden hangisinde yazılmıştır?

- A) İlk Türkçe Dönemi
- B) Eski Türkçe Dönemi
- C) Ana Türkçe Dönemi
- D) Batı Türkçesi Dönemi
- E) Eski Anadolu Türkçesi Dönemi

2. Aşağıdaki alfabelerden hangisi Türkiye Türkleri tarafından kullanılmamıştır?

- A) Kiril Alfabesi
- B) Göktürk Alfabesi
- C) Uygur Alfabesi
- D) Arap Alfabesi
- E) Latin Alfabesi

1-B

2-A

0A200E3D

BİLGİ

3.2 - Eski Türkçe Dönemi (V. - X. Yüzyıllar) - II

Eski Anadolu Türkçesi

Eski Anadolu Türkçesi 13, 14 ve 15. asırlardaki Türkçedir. Buna, Batı Türkçesinin bir oluş, bir kuruluş devresi olarak bakmak yerinde olur. Selçuklular, Anadolu Beylikleri ve Osmanlı'nın kuruluş dönemi bu devre girmektedir. Yunus Emre'nin "Divan"ı, "Risâletü'n Nushiyye"si, Süleyman Çelebi'nin "Mevlid"i, Âşık Paşa'nın "Garipname"si, Hoca Dehhanî'nin kaside ve gazelleri bu dönemin en güzel örnekleridir.

Osmanlı Türkçesi

Osmanlı Türkçesi, Batı Türkçesinin ikinci devri olup 15. asrın sonlarından 20. asrın başlarına kadar devam etmiş olan yazı dilidir. Osmanlı Türkçesine Arapça ve Farsça birçok kelime girmiş, tamlama ve dil bilgisi kuralı yerleşmiştir.

Türkiye Türkçesi

Türkiye Türkçesi, 20. asrın başlarından günümüze kadar devam eden dönemdir. İlk dönemlerde Osmanlı Türkçesinin etkisi görülmüş, zamanla yabancı kelimeler ve gramer yapıları terk edilmiştir. Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp ve Ali Canip Yöntem tarafından Genç Kalemler dergisinde başlatılan "Yeni Lisan" hareketi dönemin aydın ve yazarları tarafından desteklenmiştir. Türkiye Türkçesinin özünü İstanbul Türkçesi oluşturur. 1931'de kurulan Türk Tarih Kurumu ile 1932'de kurulan Türk Dil Kurumu, Türkiye Türkçesinin gelişimine önemli katkılar sağlamıştır.

3.3 - Türklerin Kullandığı Alfabeler

Göktürk (Orhun) Alfabeti: Göktürk alfabesi Hunlar, Göktürkler ve diğer Türk kavimleri tarafından kullanılmıştır. Alfabede bulunan 38 harften 4'ü ünlü, 8'i bitişik, 26'sı ise ünsüz harftir. Bu alfabenin Göktürklerden sonra gelen Uygurlar Dönemi'nde de bir süre kullanıldığı görülmektedir. Bu yazı dilinde yazılmış en önemli eser *Göktürk Kitabeleri*'dir.

Uygur Alfabeti: Uygurlar tarafından kullanılan bu alfabe 18 adet işaret ve sembolden meydana gelmiştir. Alfabe, 4'ü sesli, 14'ü sessiz harften oluşmaktadır. Harfler sağdan sola ve birbirine bitişik olacak şekilde yazılır. *Kalyanamkara Papamkara Hikâyesi*, *Altun Yaruk* ve *Kutadgu Bilig*'in bir nüshası Uygur alfabesi ile yazılmıştır.

Arap Alfabeti: Arap alfabesi toplam 28 harften oluşur. Osmanlı Türkçesinde Arap harflerinin yanı sıra Farsçadaki "p" ve "ç" harfleri de kullanılmıştır. Sağdan sola doğru yazılan Arap alfabesinde 3 tane sesli harf bulunmaktadır. Harfler kelimelerin başında, ortasında ve sonunda farklı şekillerde yazılır.

Kiril Alfabeti: Kiril alfabesi, Türk Cumhuriyetleri'nde kullanılan bir alfabedir. 33 harften oluşan Kiril alfabesinde 10 tane sesli harf bulunmaktadır. 1993 yılında SSCB'nin dağılmasıyla Kiril alfabesini kullanan Türk Cumhuriyetler'den bir kısmı Latin alfabesine geçmiştir. Bir kısmında da Latin alfabesine geçmek için çalışmalar yapılmaktadır. Bazı Türk Cumhuriyetleri'nde ise Kiril alfabesi ile Latin alfabesi beraber kullanılmaktadır. Türkiye Türkleri, Kiril alfabesini kullanmamışlardır.

Latin alfabesi: 1925 yılında ilk olarak Azeri Türkleri tarafından kullanılmıştır. Latin alfabesi, 1 Kasım 1928'de kabul edilen "Harf İnkılabı" ile ülkemizde kullanılmaya başlanmıştır. Bu alfabede 21 sessiz, 8 sesli harf bulunmaktadır.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. Eski Anadolu Türkçesiyle ilgili olarak verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Dilde yabancı kültürlerin etkisi görülmez.
- B) Osmanlıca henüz tam olarak ortaya çıkmamıştır.
- C) Batı Türkçesinin ilk dönemidir; 13. - 15. yüzyılları kapsar.
- D) 13. - 15. yüzyılları kapsar.
- E) Selçuklu, Osmanlı ve Anadolu Beylikleri tarafından kullanılmış bir dildir.

Çözüm:

Eski Anadolu Türkçesi Dönemi'nde dilde Arapça ve Farsçanın etkileri görülür.

Cevap A

ÖĞRENCİ SORUSU

1. Türkçenin dönemleri ile ilgili olarak aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Eski Türkçe Dönemi'nde Göktürkçe, Uygurca ve Karahanlıca görülür.
- B) *Altun Yaruk* adlı eser Uygur Dönemi'ne aittir.
- C) *Atabetü-l Hakayık*, Karahanlı Türkçesi ile yazılmıştır.
- D) Eski Anadolu Türkçesi, 15. - 19. yüzyılları içine alır.
- E) Çağdaş dönemde İstanbul ağzı Türkiye Türkçesi olarak kabul edilmiştir.

1-D

TEST 1

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) *Orhun Kitabeleri*, "Eski Türkçe" döneminin ürünüdür.
- B) "*Eski Anadolu Türkçesi*" 13. - 15. yüzyıl arasındaki dönemi kapsar.
- C) "*Şecere-i Türk*" ve "*Mecalisü'n Nefais*" adlı eserler Çağataycanın özelliklerini yansıtır.
- D) Osmanlı Türkçesi Dönemi'nde, Türkçeye Farsça ve Arapça pek çok sözcük girmiştir.
- E) İlk Türkçe ve Ana Türkçe dönemlerinde Çince'den etkilenilmiştir..

2. Aşağıdaki eserlerden hangisi Uygur alfabesiyle yazılmıştır?

- A) *Altun Yaruk*
- B) *Orhun Yazıtları*
- C) *Kutadgu Bilig*
- D) *Divân-ı Hikmet*
- E) *Mesnevi*

3. Aşağıdakilerin hangisinde Türklerin kullandıkları alfabeler sırasıyla verilmiştir?

- A) Uygur, Göktürk, Arap, Kiril alfabeleri
- B) Göktürk, Çin, Kiril, Arap alfabeleri
- C) Göktürk, Uygur, Arap, Latin alfabeleri
- D) Uygur, Çin, Göktürk, Latin alfabeleri
- E) Kiril, Göktürk, Arap, Uygur alfabeleri

4. Aşağıdakilerden hangisi Batı Türkçesinin çağdaş kollarından biri değildir?

- A) Eski Anadolu Türkçesi
- B) Türkiye Türkçesi
- C) Oğuz Türkçesi
- D) Osmanlı Türkçesi
- E) Kıpçak Türkçesi

5. Ömer Seyfettin'in "Genç Kalemler" dergisinde 1911 yılında yayımlanan "Yeni Lisan" başlıklı makalesi bu dönemde dilde sadeleşme hareketinin ilkelerini ortaya koymuştur. Böylece yazı dili ile konuşma dili birbirine yaklaşmıştır.

Bu cümlede sözü edilen dönem aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Osmanlı Türkçesi
- B) Karahanlı Türkçesi
- C) Türkiye Türkçesi
- D) Orta Türkçe
- E) Eski Türkçe

6. "*Kutadgu Bilig ve Divân-ı Hikmet*" adlı eserler Türkçenin hangi dönemine aittir?

- A) Uygur Türkçesi
- B) Osmanlı Türkçesi
- C) Eski Anadolu Türkçesi
- D) Göktürk Türkçesi
- E) Karahanlı Türkçesi

7.

I Türklere ait ilk yazılı eserdir. (*Orhun Abideleri*)

II Yunus Emre tarafından kaleme alınan *Risaletü'n Nushiyye* bu dönemin en güzel örneklerindedir. (*Karahanlı Türkçesi*)

III Yunus Emre'nin eserlerinde bu dönemin dili görülür. (*Eski Anadolu Türkçesi*)

IV Edip Ahmet Yükneki tarafından kaleme alınan bu eser *Hakaniye* lehçesi ile yazılmıştır. (*Atabetü'l Hakayik*)

V 11. yüzyılda kaleme alınan bu eser ilk siyasetnâme olarak kabul edilir. (*Kutadgu Bilig*)

Yukarıdaki numaralı cümlelerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

8. 5. yüzyıldan 10. yüzyıla kadar olan dönem ---- Bu dönemin ilk yazılı ürünleri *Orhun Nehri* kıyısında bulunan ---- Yukarıdaki parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) *Ana Türkçe*'dir / *Yenisey Yazıtları*'dır.
- B) *Orta Türkçe Devresi*'dir. / *İrk Bitig*'dir.
- C) *İlk Türkçe Çağı*'dır / *Sekiz Yükmek*'tir.
- D) *Eski Türkçe Devresi*'dir / *Göktürk Kitabeleri*'dir.
- E) *Eski Türkçe Devresi*'dir / *Kutadgu Bilig*'dir.

9. Aşağıdakilerden hangisi Uygur Dönemi'ne ait bir eserdir?

- A) *Kalyanamkara ve Papamkara*
- B) *Divânü Lugâti't-Türk*
- C) *Kutadgu Bilig*
- D) *Şecere-i Türk*
- E) *Risâletü'n Nushiyye*

1. Türk edebiyatının ele geçen ve okunabilen ilk yazılı örnekleridir. Dünyadaki en ilgi çekici tarih, dil, edebiyat ve toplum bilimi bilgilerini kapsayan belgelerdendir.

Yukarıdaki parçada sözü edilen eser aşağıdakilerden hangisidir?

- A) *Seyahatname*
- B) *Divânu Lugâti't-Türk*
- C) *Göktürk Yazıtları*
- D) *Yenisey Yazıtları*
- E) *Dede Korkut Hikâyeleri*

2. Türkçenin gelişimiyle ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Çağatayca adı ile de anılan Doğu Türkçesi, bugün yerini modern Özbekçeye bırakmıştır.
- B) İlk Türkçe Dönemi'nden günümüze ulaşan yazılı belgeler mevcuttur.
- C) Azeri Türkçesi daha çok Azerbaycan, Kafkasya, Irak ve Doğu Anadolu sahalarında konuşulmuştur.
- D) Göktürk Kitabeleri, Türk dilinin ilk yazılı örnekleri olarak kabul edilmektedir.
- E) Osmanlı Türkçesi Dönemi'ne ait eserlerde Arapça ve Farsça yüklü ağır bir dil kullanılmıştır.

3. Türkçenin gelişim evrelerinin hangisinde **Orhun Abideleri** bulunur?

- A) Karahanlı Dönemi
- B) Göktürk Dönemi
- C) Orta Türkçe Dönemi
- D) Yeni Türkçe Dönemi
- E) Uygur Dönemi

4. Aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Türkçe yapı bakımından sondan eklemeli dillerdendir.
- B) Yunus Emre, Eski Türkçe Dönemi şairlerindedir.
- C) *Irg Bitig* ve *Sekiz Yükmek* Uygur Dönemi eserleridir.
- D) *Orhun Yazıtları* Göktürk Devleti zamanında dikilmiştir.
- E) Osmanlı Türkçesi, 15. ve 20. yüzyıllar arasındaki dönemdir.

5. I Eski Türkçe *Divân-ı Hikmet*

II Türkiye Türkçesi *Çalikuşu*

III Yeni Türkçe *Mecalisü'n Nefais*

IV Eski Anadolu Türkçesi *Risaletü'n Nushiye*

V Osmanlı Türkçesi *Hüsn ü Aşk*

Numaralandırılmış cümlelerdeki dönem - eser eşleştirmelerinin hangisinde bir yanlışlık vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

6. Eski Türkçe, Türkçenin İslamiyet Öncesi Dönemi'yle İslamiyet'in kabulünün ilk zamanları arasında geçen dönemdir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Eski Türkçe Dönemi eserleri arasında değildir?

- A) *Orhun Abideleri*
- B) *Kutadgu Bilig*
- C) *Risaletü'n Nushiye*
- D) *Altun Yaruk*
- E) *Divân-ı Hikmet*

7. 13. - 15. asırlardaki Türkçedir. Buna, Batı Türkçesinin bir oluş, bir kuruluş devresi olarak bakmak yerinde olur. Selçuklular, Anadolu Beylikleri ve Osmanlı'nın kuruluş dönemi bu devre girmektedir. Yunus Emre'nin "Divan"ı, "Risaletü'n Nushiye'si, Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i, Âşık Paşa'nın "Garipname'si, Hoca Dehhanî'nin kaside ve gazelleri bu dönemin en güzel örnekleridir.

Yukarıda tanıtilen Türkçe dönemi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Eski Türkçe
- B) Türkiye Türkçesi
- C) Osmanlı Türkçesi
- D) Ana Türkçe
- E) Eski Anadolu Türkçesi

1. Türkçenin gelişim evreleriyle ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) *Kutadgu Bilig*, *Divânu Lugâti't-Türk*, *Atebetü'l-Hakayık*, *Divân-ı Hikmet*; Eski Türkçe Dönemi'nde yazılmıştır.
- B) 12. - 13. yüzyıldan sonra Orta Türkçe, Kuzey - Doğu Türkçesi ve Batı Türkçesi diye iki döneme ayrılır.
- C) Batı Türkçesi; Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesi olarak üç devreye ayrılır.
- D) Günümüzdeki yazı dillerinden olan Kazak, Kırgız, Özbek, ve Tatar Türkçeleri, Kuzey - Doğu Türkçesi içinde yer alır.
- E) Türkiye Türkçesi ve Azeri Türkçesi Kuzey Türkçesinin alt kollarındadır.

2. Aşağıdakilerden hangisi Karahanlılar Dönemi'nde yazılmış eserlerden biri değildir?

- A) *Kutadgu Bilig*
- B) *Risaletü'n Nushiyye*
- C) *Divânu Lugâti't-Türk*
- D) *Atebetü'l-Hakayık*
- E) *Divân-ı Hikmet*

3. Aşağıdakilerden hangisi "Yeni Lisan" makalesinde yayımlandığı zamanın Türkçesinin özelliklerinden biridir?

- A) Yazı dili konuşma dilinden farklı olarak daha sanatsaldır.
- B) Türkçenin içinde diğer Türk lehçelerinden kelimeler yer alır.
- C) Arap ve Fars edebiyatının etkileri genişlemiştir.
- D) Eserlerde sade bir dil kullanılmış, millî değerlere dönüş olmuştur.
- E) Batı dillerinden yeni kelimeler alınmıştır.

4. Aşağıdakilerden hangisi çağdaş Türk dillerinden biridir?

- A) Osmanlı Türkçesi
- B) Eski Anadolu Türkçesi
- C) Uygur Türkçesi
- D) Türkiye Türkçesi
- E) Karahanlı Türkçesi

5. Uygur alfabesiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Bu alfabe 18 adet işaret ve sembolden meydana gelmiştir.
- B) Alfabe 4'ü sesli 14'ü sessiz harften oluşmaktadır.
- C) Çinlilerden alınmış bir alfabedir.
- D) *Kalyanamkara Papamkara Hikâyesi*, *Altun Yaruk* Uygur alfabesiyle yazılmıştır.
- E) Harfler sağdan sola ve birbirine bitişik olacak şekilde yazılır.

6. Göktürk alfabesiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Göktürk alfabesi; Hunlar, Göktürkler ve diğer Türk kavimleri tarafından kullanılmıştır.
- B) Kiril alfabesinin temelini oluşturmuştur.
- C) Türklerin kullandığı bilinen ilk alfabedir.
- D) Göktürk Yazıtları bu alfabeyle yazılmıştır.
- E) Alfabede bulunan 38 harften 4'ü ünlü, 8'i bitişik, 26'sı ise ünsüz harftir.

7. VIII. yüzyılda yazılan metinlerdir. Taş üzerine yazılan bu metinler Göktürlere ait olan ve Türkçenin yazılı ilk örnekleri olan ----

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) *Uygur Yazıtları*'dır.
- B) *Orhun Yazıtları*'dır.
- C) *Sekiz Yükme*'tir.
- D) *İrk Bitig*'dir.
- E) *Yenisey Yazıtları*'dır.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "kesme işareti" yanlış kullanılmıştır?

- A) Topkapı Sarayı'na karşı akşam yemeği yedik.
- B) Yedikule Anadolu Lisesinin Marul Günü'ne katıldık.
- C) TDK'nin Türkçe kelime kullanılmasını desteklemesi gerekir.
- D) Türkçe'nin kurallarına oldukça hakimdi.
- E) Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri gereğince ceza verildi.

1. Göktürk Yazıtları'yla ilgili aşağıdakilerden hangisi doğru değildir?

- A) Göktürk Yazıtları, ilk sözlük özelliğini taşır.
- B) Göktürk Yazıtları tarihî bir belge olma özelliğine sahiptir.
- C) Destan Dönemi'ne ait özellikler bu metinlerde de görülür.
- D) İslamiyetin kabulünün ilk dönemlerine rastladığı için az da olsa dinî terim kullanılmıştır.
- E) Göktürk Yazıtları, Türk edebiyatına ait ilk yazılı metinlerdir.

2. Bir sanat eserini birtakım bilgiler, doğrular olarak kabul etmek; sanatın aslını görememek olur. Eserleri yazıldığı dönemin olaylarını öğrenmek için okuduğunu kim söyleyebilir? Böyle olsaydı bu olayları anlatan sayfalar birer tarih belgesi olurdu. Romanın birkaç defa okunması, şiirin okunduktan sonra tekrar edilmesi hatta ezberlenmesi romanın ve şiirin herhangi bir mesele hakkında bilgi edinmek için okunmadığını gösterir.

Bu parçada asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sanat eserlerinin okuyucuya bir şeyler öğretme amacıyla yazılmadığı
- B) Sanat eserlerinin niçin yazıldığının yanlış değerlendirildiği
- C) Edebi eserlerin her okunduğunda yeni anlamlar çıkarılabileceği
- D) Edebiyat ve tarih metinlerinin inceleme metodunun aynı olduğu
- E) Tarih ve edebiyatın aynı kaynaktan beslendiği

3. Sanatın ilk örnekleri ayinlerde ortaya çıkmıştır. Şiirin de ilk örnekleri ayinlerde söylenmiştir. Dolayısıyla buralarda söylenen veya okunan şiirler de dinî törenlerde söylenen dua ve ilahilerle sınırlıyken zamanla dünyevi (maddi) alana dönüşmüştür. Edebiyatın tek malzemesi sözdür. Din, bu söz varlığını zenginleştirmede önemli bir yere sahiptir.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Güzel sanatların kökeninin dine dayandığı
- B) İlk edebî ürünlerin dinî içerikli olduğu
- C) Edebiyatın zamanla din dışı unsurlara yöneldiği
- D) Dinin edebiyatın temel malzemesi olan dili zenginleştirdiği
- E) Edebiyat ile dinin etkileşiminin sınırlı olduğu

4. Edebiyat - din ilişkisiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Din, edebiyatın dönemlere ayrılmasındaki önemli ölçütlerden biridir.
- B) Edebiyat ile din karşılıklı olarak birbirini etkiler.
- C) Dinin edebiyat üzerinde bir katkısı olduğundan söz edilemez.
- D) İlk edebî ürünler din kaynaklı olarak ortaya çıkmıştır.
- E) Dinî duygular edebî eserlerde anlatılmıştır.

5.

Geceleyin bir ses böler uykumu,
İçim ürpermeyle dolar: – Neredesin?
Arıyorum yıllar var ki, ben onu,
Aşkıyım beni çağıran bu sesin.

Bu şiirle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatına ait bir üründür.
- B) Din konusu şiirde işlenmemiştir.
- C) Gündelik doğal imkânlarıyla oluşturulmuş şiir diliyle yazılmıştır.
- D) Şiirde ahenk, redif ve kafiye ile sağlanmıştır.
- E) Toplumsal yapıya ait unsurlara yer verilmiştir.

6. Yıllar sonra Kazım Bey'i yine görmüştüm.

I

O sert ama güzel insan zamanla nasıl da

II

İçtenice erimişti. Belli ki zor zamanlar

III

IV

yaşamıştı ya da büyük bir kaybı vardı.

V

Bu parçada altı çizili sözlerden hangisinde yazım yanlış yapılmıştır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

1. Ünlem değeri taşıyan hitaplardan sonra ünlem işareti (!) konur. Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ünlem (!)" bu amaçla konulmamıştır?

- A) Değerli Misafirler! Hepiniz programımıza hoş geldiniz.
- B) Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: İlerle!
- C) Aman! Neredeyse düşecektin.
- D) Dur, yolcu! Bilmeden gelip bastığın
- E) Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birleşik eylemlerin yazımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Biraz dikkatli olsaydın kediyi fark ederdin.
- B) Bu olay zannettiğin kadar kolay çözülmez.
- C) Onu bulamayınca ölesim gelmişti.
- D) Ayla'yı göre bilmek için geldim o kadar yolu.
- E) Şu eşyalara bir bakiver de lazım olmayanları verelim.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sayıların yazımı ile ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Yüz yirmi beş kişi aynı anda elini kaldırdı havaya.
- B) Nöbetçi öğretmen, öğrencileri 5'er 5'er içeri aldı.
- C) "Yaş Otuz Beş" şiirini beğenerek okuyorum.
- D) Bankadan yüz seksen altı Türk lirası istemişti.
- E) Seksen beş yaşına yeni girmişti.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "tırnak işareti" yanlış kullanılmıştır?

- A) Yahya Kemal Beyatlı'nın ünlü "Sessiz Gemî" şiirini en az bir kez okumalıyız.
- B) Toplantı "eğitim" konusunda yapıldı.
- C) Türk edebiyatının en çok okunan eseri "Çalılıküsu" romanıdır.
- D) Kardeşini "canının diğer yarısını" nasıl da özlemişti.
- E) Divan edebiyatında bir şairin 5 mesnevisinden oluşan eserine "hamse" denir.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "parantez işareti" diğerlerinden farklı bir işlevde kullanılmıştır?

- A) Montaigne (Monteyn) denemeleriyle tanınan ünlü bir Fransız yazardır.
- B) Schiller (Şiylər) romantizm akımının önemli temsilcilerindedir.
- C) İki şehir arasında (İstanbul - İzmir) seyahat süresi 3,5 saate düştü.
- D) 16. yüzyılda denemeleriyle öne çıkan kişi Bacon (Beykyn) olmuştur.
- E) Sheakspeare (Şekspir) İngiliz edebiyatının en önemli ismidir.

6. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde yazım yanlışı vardır?

- A) Sonunda onunla görüşebileceğiz.
- B) Gidip de dönmek var.
- C) Yarın yağmur yağmасса pikniğe gideriz.
- D) Burada oturmasın da ne yapsın?
- E) Birbirlerinin hatalarını görmezden gelirlerdi.

7. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Sen iyi davran ki kendini evinde hissetsin.
- B) Evi bu durumda bırakıpta nereye gidiyorsun?.
- C) Öyle sanıyorum ki bazı gazeteler, olayları abartmış.
- D) Yazdıklarını öğretmenine göster de bakalım beğenecek mi?
- E) Dolmuşta unutmuş paketleri.

8. İnsan ile toplum arasındaki karşılıklı ilişki şöyledir () İnsan toplumun bir parçasıdır () toplum da insanın ()

Yukarıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (;) (,) (.) B) (;) (,) (.) C) (,) (,) (.)
- D) (,) (,) (.) E) (;) (,) (...)

1. Aşağıdaki dönemlerin hangisinde soyut bir aşk anlayışı konu olarak işlenmiştir?

- A) Millî Edebiyat
B) Servetifünun
C) II. Tanzimat
D) Klasik edebiyat
E) Cumhuriyet

2. Halk hikâyesi - Koşuk - Hikâye - Kitabe
Yukarıda verilen edebî türlerin ortaya çıkış zamanlarına göre sıralanışı aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Kitabe - Koşuk - Halk hikâyesi - Hikâye
B) Koşuk - Kitabe - Halk hikâyesi - Hikâye
C) Kitabe - Halk hikâyesi - Koşuk - Hikâye
D) Koşuk - Halk hikâyesi - Hikâye - Kitabe
E) Halk hikâyesi - Kitabe - Koşuk - Hikâye

3. Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet öncesi yazılı Türk edebiyatının özelliklerinden biri değildir?

- A) Hem dinî hem din dışı konulara yer verilmiştir.
B) Göktürk ve Uygur alfabeleri kullanılmıştır.
C) Dil yabancı etkilerden uzaktır.
D) Atasözleri ve bazı destanlar bu dönemde yazıya geçirilmiştir.
E) Kiril alfabesi bu dönemde doğmuştur.

4. Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet öncesi Türk destanlarının değişikliğe uğramalarının nedenlerinden biridir?

- A) Tarihsel olaylara yer vermemesi
B) Anlatılan olayların geçtiği mekânların belli olmaması
C) Söylendikleri anda yazıya geçirilmemeleri
D) Gerçek olaylara dayanmaması
E) Sonrasında toplumun kültür değişikliğine uğraması

5.

"Birleşik sözcüğü oluşturan sözcüklerden biri veya her ikisi birleşme sırasında anlam değişmesine uğramışsa sözcük bitişik yazılır."

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uyulmadığı için bir yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) Tünel kazmak için yeraltı çalışmaları bahar aylarında başlayacaktı.
B) Tatlıcıdan bir porsiyon vezirparmağı alıp yiyerek oradan uzaklaştım.
C) Kafamdaki tozpembe hayalleri kâğıda dökmek istemişim.
D) Türkiye'nin ilk denizaltısı görkemli bir törenle denize indirildi.
E) Aslanağzı tohumlarını bahçenin güneş gören köşesine ek-tim.

6. Noktalı virgül, bağlaçlarla bağlanabilen ancak yazılmayan bu bağlaçlar yerine konur.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "noktalı virgül" yanlışı kullanılmıştır?

- A) Arda'ya çok söyledim; Arda'yı bir türlü inandıramadım.
B) Her şeyi bir kenardan izliyordu; olanlara bir türlü akıl sır erdiremiyordu.
C) Kitaplarını çok seviyordu; onları kütüphanesinde görmek için ısıtıyordu.
D) Oldukça kırılğan bir yapıya sahipti; şakalara bile alınıyordu.
E) Evinden pek memnun değildi; fakat taşınabileceği bir ev de bulamıyordu.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin sonuna "soru işareti (?)" getirilmelidir?

- A) Ankara'ya geldi mi gençliğinin geçtiği yerleri gezerdi
B) Nasıl bulmak istiyorsan öyle bırak
C) Bu evden daha iyisini mi bulacağım
D) Kaç gün gözleri yolda bekledi, gelen olmadı
E) Kim önce gelirse yemeği yapsın

4. SEANS | HİKÂYE (ÖYKÜ)

BİLGİ

4.1 - Hikâye Nedir?

Hikâye, yaşanmış ya da yaşanması muhtemel olayları okuyucuda estetik zevk uyandıracak şekilde aktaran bir edebî türdür. Konular yaşanmış bir olaydan alınabileceği gibi bir hayal ürününden de oluşabilir. Genellikle tek bir ana olay etrafında gelişen kısa olay örgülerinden oluşmaktadır. Hikâyelerde sınırlı sayıda kahraman vardır ve bu kahramanlar genellikle tek yönleriyle tanıtılır. Zaman ve mekân sınırlı olmakla birlikte bu unsurların betimlenmesi de oldukça sınırlıdır. Hikâyeler genellikle serim, düğüm ve çözüm bölümlerinden oluşmaktadır. Yapı unsurları "olay, kişi, mekân ve zaman"dır. Romanlarda olduğu gibi uzun mekân tasvirleri, psikolojik tahliller ve kişinin betimlemesine yer verilmez. Hikâyelerde kısa ancak yoğun bir anlatım tercih edilir. Hikâyelerin olay ve durum olmak üzere iki ayrı türü vardır.

Dünya edebiyatında ilk hikâye örneği Boccaccio'nun 14. yüzyılda yazmış olduğu *Decameron* adlı eseridir. Türk edebiyatındaki ilk hikâye örneği, Ahmet Mithat Efendi'nin *Letâif-i Rivayat* adlı eseridir. Batılı anlamda ilk hikâye örneğimiz ise Samipaşazade Sezai'nin *Küçük Şeyler* adlı kitabıdır.

4.2 - Hikâyenin Unsurları

Olay: Olay, anlatmaya bağlı edebî metinlerin en önemli ögesidir. Edebî metinlerde anlatılan olaylarla gerçek hayatta bire bir karşılaşmak mümkün değildir. Çünkü anlatılanlar kurgulanmış olaylardan ibarettir. Edebî metinlerdeki gerçekliğin doğal gerçeklikten farkı, "kurmaca bir gerçeklik" olmasıdır.

Kişiler: Hikâyedeki olayları ya da durumları kişi veya kişiler yaşar. Hikâyede kişi sayısı romana göre azdır. Kişilerin fiziksel ve ruhsal durumları uzun uzun anlatılmaz; sadece olayla ilgili belirgin yönleri verilir. Hikâye kahramanları tip ya da karakter olabilir.

Tip: Başka kişilerde de bulunan ortak özellikleri üstünde barındıran, temsil ettiği grubun niteliğini belirgin bir şekilde yansıtan roman kahramanı tiptir.

Karakter: Tip özelliği göstermeyip kahramanın kendine özgü davranışları ile başka özellikteki kişilerden ayrılan, çok yönlü davranış gösteren roman kişisidir.

Zaman: Hikâyede olayların başlaması, gelişmesi, son bulması belli bir zaman dilimi içerisinde olur.

Mekân (Yer): Hikâyelerde olay veya durum belli bir yerde geçer. Çevre, uzun betimlemelerle verilmez; öyküyü ilgilendiren yönüyle verilir.

4.3 - Hikâye Türleri

Olay (Vak'a) Hikâyesi "Maupassant tarzı hikâye"

Bu tarz hikâyelere "klasik vak'a hikâyesi" de denir. Bu tür hikâyelerde olaylar zinciri, kişi, zaman, yer ögesine bağlıdır. Olaylar serim, düğüm, çözüm sırasına uygun olarak anlatılır. Olay, zamana göre mantıklı bir sıralama ile verilir; düğüm bölümünde oluşan merak, çözüm bölümünde giderilir. Bu teknik, Fransız sanatçı Guy de Maupassant tarafından geliştirildiği için bu tür hikâyelere "Maupassant tarzı hikâye" de denir. Türk edebiyatında bu tarz hikâyeciliğin en büyük temsilcisi Ömer Seyfettin'dir. Ayrıca Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu Orhan Kemal de olay türü hikâyeciliğinin önemli temsilcileri arasındadır.

Durum (Kesit) Hikâyesi "Çehov tarzı hikâye"

Bir olayı değil günlük yaşamın herhangi bir kesitini ele alıp anlatan hikâyelerdir. Serim, düğüm, çözüm planı düzenli olarak yer almaz. Belli bir sonucu da yoktur. Olay, neredeyse hikâyenin bittiği yerde başlar. Merak ve heyecandan çok, duygu ve hayallere yer verilir; fikre önem verilmez, kişiler kendi doğal ortamlarında hissettirilir. Olayların ve durumların akışı okuyucunun hayal gücüne bırakılır. Bu tarzın dünya edebiyatında ilk temsilcisi Rus yazar Anton Çehov olduğu için "Çehov tarzı hikâye" de denir. Bizdeki en güçlü temsilcileri Sait Faik Abasıyanık, Memduh Şevket Esendal ve Tarık Buğra'dır.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. ---, içinde bulunduğu belli bir zümrenin ya da düşüncenin genel özelliklerini yansıtan, bunları abartılı olarak kendinde toplayan kişidir. Bu yüzden gündelik yaşamda rastlanılan sıradan insanlara benzemezler. Çünkü bunlar, birtakım davranış ve özellikleri abartılmış kişilerdir. Evrenseldirler.

Bu parçada boş bırakılan yere hangisi getirilmelidir?

- A) Karakter B) Tip C) Kahraman
D) Çatışma E) Yardımcı kişi

Çözüm:

Roman ve hikâyede evrensel özellikleri üzerinde taşıyan tiptir.

Cevap B

ÖĞRENCİ SORUSU

1. Durum/kesit hikâyesinin dünya edebiyatındaki öncüsü, ünlü Rus sanatçı --- 'dur. Bizim edebiyatımızda --- ve Memduh Şevket Esendal bu türün başarılı örneklerini vermişlerdir. Olay hikâyeciliği Fransız sanatçı --- tarafından geliştirildiği için bu tür hikâyeler onun adıyla da anılır. Türk edebiyatında bu tarz hikâyeciliğin en büyük temsilcisi --- 'dir.

Aşağıdakilerden hangisi, bu parçada boş bırakılan yerlerden herhangi birine getirilemez?

- A) Anton Çehov B) Sait Faik Abasıyanık
C) Franz Kafka D) Ömer Seyfettin
E) Guy de Maupassant

1-C

1. Onun hiçbir hikâyesinde belirli bir vak'a, tahlil, tip, karakter aramayız. Onun her hikâyesi hatıralar sarnıcına rastgele daldırılmış bir avuçtur. Parmaklardaki temiz ıslaklığa ve taze serinliğe bakınız. Şuura düşen damlalar, birer hikâye unsuru değil, şiidir. **Bu parçada aşağıdaki hikâyecilerin hangisinden söz edilmiş olabilir?**

- A) Ömer Seyfettin
B) Refik Halit Karay
C) Halide Edip Adıvar
D) Sait Faik Abasıyanık
E) Reşat Nuri Güntekin

2. Olay ve durum hikâyeciliğiyle ilgili aşağıda verilen karşılaştırma cümlelerinden hangisi **yanlıştır**?

- A) Olay hikâyesi, klasik vak'a hikâyesi; durum hikâyesi, kesit hikâyesi olarak da bilinir.
B) İki hikâye türünde de kurgusal gerçekçilik ön plandadır.
C) Olay hikâyeciliğinde olay belirli bir serim - düğüm - çözüm bağlamı içerisinde verilirken durum hikâyeciliğinde bu bölümler düzenli olmayabilir.
D) Maupassant tarzı hikâye zamanla yerini Çehov tarzı hikâyeye bırakmıştır.
E) Durum hikâyeciliği olay hikâyeciliğine göre daha iddiasız ve sıradan yaşam ayrıntıları üzerine odaklanır.

3. Aşağıdakilerden hangisi hikâyenin özelliklerinden biri **değildir**?

- A) Öyküde, olayın geçtiği yer sınırlı, anlatım özlü ve yoğunur.
B) Genellikle olmuş ya da olması mümkün olaylar anlatılır.
C) Kurguya yer verilmez, yaşanan gerçekliğe bağlı kalınır.
D) Genellikle serim, düğüm ve çözüm planıyla oluşturulur.
E) Az sayıda karaktere yer verilir.

4. I. Hikâyede üzerinde söz söylenen yaşantı ya da durumdur.
II. Hikâyede olayı yaşayanlardır.
III. Olayların geçtiği mekândır.
IV. Olayın yaşandığı dönem, an, mevsim ya da gündür.
Numaralı cümlelerde aşağıdakilerden hangisiyle ilgili bir açıklama yapılmamıştır?

- A) Kişi
B) Olay
C) Üslup
D) Yer
E) Zaman

5. Hikâye türüyle ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisinde **yanlışlık vardır**?

- A) Hikâye metinlerinde olay, bir anlatıcı tarafından okuyucuya aktarılır.
B) Hikâyelerin anlatıcısı kurmaca bir kişidir.
C) Hikâyelerde olayın ortaya çıkması için kişilere, mekâna ve zamana ihtiyaç vardır.
D) Hikâyelerde olayın ortaya çıkması için kişiler arasında çatışma olması gerekir.
E) Üslup bir hikâyenin en temel yapı ögesidir.

6. Her hikâyede aynı olmamakla birlikte, bir hikâyenin planı üç bölümden oluşur:

I ---- Hikâyenin giriş bölümüdür. Bu bölümde olayın geçtiği çevre, kişiler tanıtarak ana olaya giriş yapılır.

II ---- Okuyucuda merak uyandıracak şekilde olayların işlendiği bölümdür. Hikâyenin en geniş bölümüdür.

III ---- Olayların bir sonuca bağlanarak merakın giderildiği bölümdür.

Yukarıda boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Serim - düğüm - çözüm
B) Çözüm - serim - düğüm
C) Serim - çözüm - düğüm
D) Düğüm - serim - çözüm
E) Düğüm - çözüm - serim

7. Anlatımda bakış açılarıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?

- A) Okur, anlatımdaki bilgileri anlatıcı vasıtasıyla öğrenir.
B) Kahraman bakış açısı birinci kişi ağzından yapılır.
C) Edebî metinlerde olayı anlatan kişi kurmaca kişidir.
D) Hâkim bakış açısında anlatıcı, olayı yaşayan kahramanlar kadar bilgiye sahip değildir.
E) Gözlemci bakış açısında en önemli özellik "kamera tarafsızlığı"dır.

1. Hikâyeye ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Olmuş ya da olabilecek olaylar anlatılır.
- B) Durum ve olay hikâyesi olmak üzere iki türü vardır.
- C) Çehov tarzı hikâyelerde serim, düğüm ve çözüm bölümleri düzenli olarak yer almaz.
- D) Batılı anlamda hikâye Türk edebiyatına Tanzimat Dönemi'yle birlikte girmiştir.
- E) Hikâyelerde anlatıcı, yapıyı oluşturan en önemli unsurdur.

2. Hikâye türüyle ilgili verilen aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Hikâye, göstermeye bağlı bir türdür.
- B) Klasik hikâyelerde (Maupassant tarzı) olay serim, düğüm, çözüm içerisinde aktarılır.
- C) Hikâyelerde gerçek ya da gerçeğe yakın olaylar görülür.
- D) Hikâyede karakterler romanlardaki kadar uzun uzadıya tanıtılmaz.
- E) Hikâyeler olayın geçtiği yerin sınırlı, anlatımın özlü ve yoğun olduğu kısa düzyazılardır.

3. Durum hikâyeleri bir olayı değil günlük yaşamın bir anını anlatır. Bu hikâyelerde serim, düğüm, çözüm bölümleri düzenli olarak yer almaz. Belli bir sonucu da yoktur. Merak ve heyecan öğeleri yok denecek kadar azdır. Bu hikâye türünün dünya edebiyatındaki en önemli temsilcisi Rus yazar ----. Bizdeki en güçlü temsilcileri ---- ve ----.

Bu parçada boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) Anton Çehov'dur - Memduh Şevket Esendal - Sait Faik Abasıyanık'tır
- B) Guy de Maupassant'tır - Ömer Seyfettin - Refik Halit Karay'dır
- C) Kafka'dır - Haldun Taner - Tarık Buğra'dır
- D) Anton Çehov'dur - Ömer Seyfettin - Memduh Şevket Esendal'dır
- E) Boccaccio'dur - Refik Halit Karay - Hüseyin Rahmi Gürpınar'dır

4. Kızıl Dağlar'ın sırtları çok ağaçlı, çok sulak, çok meyveli ve serin... İşte bir pınar başındayım; oluğun altına bir sepet iri, olgun, renkli şeftali koymuşlar. Başu yemenili, saçları iki örgü, ayağı takunyalı, bir köylü kızı bana sordu:

– Yer misin amca?

Aldım. Buz gibi derisi, ısırırken dudaklarımı yaktı. Ezdikçe ağzıma serinlik, rayiha, usare, doluyor; buna biraz da çamların nefesi karışıyor. Ah, ne güzel meyve! Bana şeftali ikram edene baktım. Ne güzel kız!

– Yavrum şu görünen köyün adı nedir?

– Müftüler.

Bu parçayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Diyaloglara yer verilmiştir.
- B) Kahraman anlatıcı bakış açısıyla yazılmıştır.
- C) Coşku ve heyecan dile getiren edebî metinlerin özelliklerini taşımaktadır.
- D) Öyküleyici anlatıma başvurulmuştur.
- E) Betimlemelerle anlatımda canlılık sağlanmıştır.

5. Aşağıdakilerden hangisi hikâyenin yapı öğeleri içinde yer almaz?

- A) Olay
- B) Yer
- C) Kişiler
- D) Üslup
- E) Zaman

6. I Durum hikâyeleri olay değil, hayatın bir kesitini ele alır.

II Durum hikâyelerinde olaydan çok duygular ön plandadır.

III Durum hikâyelerinde çözüm bölümü genellikle okuyucunun hayal gücüne bırakılır.

IV Durum hikâyesinin öncüsü Rus yazar Anton Çehov'dur.

V Durum hikâyesinin Türk edebiyatındaki en önemli temsilcileri Haldun Taner ve Ömer Seyfettin'dir.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışı yapılmıştır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

0B640DC8

1. Olay hikâyelerinin Türk edebiyatındaki temsilcileri arasında;

- I. Sait Faik Abasıyanık,
- II. Halide Edip Adıvar,
- III. Reşat Nuri Güntekin,
- IV. Ömer Seyfettin,
- V. Orhan Kemal

isimlerinden hangisi gösterilemez?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Durum hikâyeleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Belirli bir başlangıcı ve sonu olmayan hikâyelerdir.
- B) Türk edebiyatındaki en önemli temsilcisi Ömer Seyfettin'dir.
- C) Kesit hikâyesi olarak da bilinir.
- D) Hayatın bir kesitinin ele alındığı hikâyelerdir.
- E) Olayların ve durumların akışı okuyucunun hayal gücüne bırakılır.

3. Aşağıdakilerden hangisi olay hikâyesi ile ilgili yanlış bir bilgidir?

- A) Olaylardan çok, günlük yaşamın bir kesitini ele alıp anlatan hikâye türüdür.
- B) Okuyucunun merak duygusu sürekli canlı tutulur.
- C) Serim, düğüm ve çözüm bölümler düzenli olarak yer alır.
- D) Fransız yazar Maupassant tarafından geliştirilen bu hikâye türüne "Maupassant tarzı hikâye" de denir.
- E) Türk edebiyatındaki başlıca temsilcisi Ömer Seyfettin'dir.

4.

I Bu anlatım biçimi olay anlatımına dayalıdır.

II Bu anlatım biçiminde okuyucuyu olayların içine çekmek amaçlanır.

III Kişiler, olay örgüsü, mekân ve zamandan oluşan yapı unsurları bulunur.

IV Kişiler sürekli olarak hareket hâlinindedir.

V Sözcüklerle resim çizmeyi amaçlar.

Öyküleyici anlatımla ilgili yukarıdaki numaralanmış bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. Hikâye türü ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Olağanüstü olay ve kişilere rastlanır.
- B) Olay hikâyesi ve durum hikâyesi gibi türleri vardır.
- C) Açık, anlaşılır ve yalın bir dil kullanılır.
- D) Olaylar; kişi, mekân ve zaman unsurlarına bağlı olarak anlatılır.
- E) Batılı anlamda hikâye, edebiyatımıza Tanzimat Dönemi'nde girmiştir.

6. Olay hikâyeleri ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Olay neredeyse hikâyenin bittiği yerde başlar.
- B) Klasik vaka hikâyesi veya Maupassant tarzı hikâye diye de adlandırılabilir.
- C) Serim, düğüm, çözüm bölümlerine düzenli olarak yer verilir.
- D) Kişiler hikâyenin fırsat verdiği ölçüde tanıtılır.
- E) "Merak" unsuru ön plandadır.

5. SEANS | DEDE KORKUT HİKÂYELERİ

BİLGİ

5 - Dede Korkut Hikâyeleri

Destan geleneğinden halk hikâyeciliğine Geçiş Dönemi ürünüdür. Asıl adı “*Kitab-ı Dede Korkut Âlâ Lisan-ı Taife-i Oğuzan*” şeklindedir. On iki hikâye ile bir ön sözden oluşmaktadır. Hikâyelerde anlatılan olayların 9. - 11. yüzyıllar aralığında oluştuğu ve hikâyelerin 15. yüzyılın sonunda yazıya geçirildiği düşünülmektedir. *Dede Korkut Hikâyelerinde* Oğuzların kendi iç mücadeleleri, kuzeylerinde yaşayan düşmanlarla yaptıkları mücadeleler, çeşitli olağanüstü varlıklara karşı verilen mücadeleler ve aşk konuları işlenmiştir. Hikâyelerde nazım (şiir), nesir (düz yazı) iç içedir. Nazım kısmında belli bir ölçü yoktur. Yarım uyak ve aliterasyonlar boldur. Kahramanların karşılıklı konuşmaları genellikle nazım bölümlerinde verilmiştir. Olaylar ise nesir şeklinde aktarılmıştır. 15. yüzyılda kimliği bilinmeyen bir sanatçı tarafından derlenerek yazılmıştır. Yazıya geçirilişi İslamiyet'in kabulünün ilk yılları olması sebebi ile dinî motifler hem İslami hem de eski Türk inanışlarından izler taşımaktadır. Anlatılan dönemdeki Türklerin yaşamları, kültürleri, sosyal yapıları hakkında bilgi verir. Hikâyeler birbirlerinden bağımsız olmakla beraber çoğunlukla kahramanları ortakır. Dil, oldukça sadedir. Zaman zaman olağanüstü varlık (Tepegöz gibi) ve olaylara yer verilmiştir. Hikâyelerde az da olsa masal ve destan unsurları görülür. Anlatım açık, yalın ve durudur. Kesinlik ifade eder. Hikâyelerde en önemli meziyet kahramanlıktır. Dede Korkut'un kimliği hakkında kesin bilgiler yoktur. Dede Korkut simgesi, hikâyelerin değişmeyen motifidir. Oğuz boylarının başı derde girdiğinde veya sevinçli bir durumu olduğunda "Oğuz bilicisi" Dede Korkut'a danışır; o ne derse o yapılırdı. Bu hikâyeler, Türk dilinin en güzel örnekleri olduğu gibi, Türk ruhuna, Türk düşüncesine ışık tutan en açık belgelerdir.

Dede Korkut Hikâyeleri'ni ilk kez, Kilisli Rifat Bilge, Dresden yazmasının bir kopyasına dayanarak 1916'da yayımlamıştır. Eserin yazma nüshaları Dresden ve Vatikan kitaplıklarındadır. Kazakistan'da bulunan 3. nüsha ise henüz inceleme aşamasındadır.

Dede Korkut Hikâyeleri'nin adları şöyledir:

- 1 Dirse Han Oğlu Boğaç Han
- 2 Salur Kazan'ın Evi Yağmalanması
- 3 Kam Büre Bey Oğlu Bamsı Beyrek
- 4 Kazan Bey Oğlu Uruz'un Tutsak Olması
- 5 Duha Koca Oğlu Deli Dumrul
- 6 Kanlı Koca Oğlu Kanturalı
- 7 Kazılık Koca Oğlu Yegenek
- 8 Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi
- 9 Begin Oğlu Emren
- 10 Uşun Koca Oğlu Segrek
- 11 Salur Kazan'ın Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Çıkarması
- 12 İç Oğuz'a Taş Oğuz Asi Olup Beyrek Öldüğü

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. Aşağıdakilerden hangisi Dede Korkut Hikâyeleri'nin özelliklerinden biri değildir?

- A) Olağanüstü olaylar ve kahramanlar anlatılır.
- B) Yol göstericidir.
- C) İslamiyet'in etkisi görülmektedir.
- D) Düzyazı şeklindedir.
- E) 12 hikâye ve bir ön sözden oluşmaktadır.

Çözüm:

Dede Korkut Hikâyeleri, nazım - nesir karışık olarak yazılmıştır.

Cevap D

ÖĞRENCİ SORULARI

1. Aşağıdakilerden hangisi Dede Korkut Hikâyeleri'nin anlatıcısı durumundadır?

- A) Deli Dumrul
- B) Boğaç Han
- C) Salur Kazan
- D) Dedem Korkut
- E) Bamsı Beyrek

2. Dede Korkut Hikâyeleri'ni modern hikâyeye yaklaştıran özellik aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Belirli zaman ve mekân ifadelerinin olması
- B) Kişilerin tek yönlü ele alınması
- C) Destansı özelliklerin olması
- D) Anonim olması
- E) Daha çok olay kişileri arasındaki çatışmalara yer vermesi

1-D

2-E

1. Dede Korkut'la ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Dede Korkut, bilge bir ozandır.
- B) Toplum içinde birçok sosyal görev üstlenmiştir.
- C) Erkek çocuklarına hak ettikleri anda isim koyma işini yerine getirir.
- D) Hikâyelerin anlatıcısı ve yazıya geçirenidir.
- E) Şölenlerde kopuz çalıp şiir söyler.

2.

"Babasının, anasının elini öptü. Kırk yiğidini yanına aldı. Yedi gün, yedi gece at sürdüler. Kafirin serhatine vardılar. Çadır diktiler. Yüğük atını koşturup Kan Turalı gürzünü göğe atar; inip yere düşmeden kavrar, tutar."

Dede Korkut Hikâyeleri'nden alınan yukarıdaki paragrafta hangi anlatım biçimi kullanılmıştır?

- A) Açıklayıcı
- B) Tartışmacı
- C) Betimleyici
- D) Öyküleyici
- E) Öğretici

3. Dede Korkut Hikâyeleri'nden biri olan Duha Koca Oğlu Deli Dumrul hikâyesiyle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Olağanüstü öğeler yer alır.
- B) Sade bir Oğuz Türkçesi kullanılır.
- C) Deli Dumrul yaptıklarından pişman olur.
- D) Dönemin zihniyetini yansıtır.
- E) Zaman ve mekân ayrıntılı olarak yer alır.

4. Dede Korkut Hikâyeleri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) 15. yüzyılda Reşüdüddin tarafından yazıya geçirilmiştir.
- B) Oğuzların yaşayışına dair izler taşır.
- C) Nazım - nesir karışık olarak anlatılmıştır.
- D) Sade bir dil kullanılmıştır.
- E) Hikâyelerde kahramanlık ve mücadele ön plandadır.

5. Dede Korkut Hikâyeleri'nde Oğuzların iç ve dış mücadeleleri, kahramanlık ve olağanüstü güçlerle mücadele gibi konular işlenir. ---- ve ---- adlı hikâyeler olağanüstü güçlerle mücadeleyi anlatan Dede Korkut hikâyeleridir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) Dirse Han Oğlu Boğaç Han - Salur Kazan'ın Evi Yağmalanması
- B) Kam Büre Bey Oğlu Bamsı Beyrek - Kazılık Koca Oğlu Yegenek
- C) Duha Koca Oğlu Deli Dumrul - Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi
- D) Kanlı Koca Oğlu Kanturalı - Uşun Koca Oğlu Segrek
- E) Begin Oğlu Emren - Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi

6. Destan Dönemi'nden halk hikâyeciliğine geçiş döneminin en önemli ürünüdür. Kuzeydoğu Anadolu ve Azerbaycan'da yaşayan Müslüman Türklerin yaşamlarından söz eden bu eser, 15. yüzyılda kimliği bilinmeyen bir sanatçı tarafından yazıya geçirilmiştir.

Bu parçada sözü edilen eser aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kutadgu Bilig
- B) Divân-ı Hikmet
- C) Dede Korkut Hikâyeleri
- D) Oğuz Kağan Destanı
- E) Mesnevi

7. Aşağıdakilerden hangisi Dede Korkut Hikâyeleri'yle ilgili değildir?

- A) Nazım - nesir karışık olarak yazıya geçirilmiştir.
- B) Sade, yalın ve akıcı bir dil kullanılmıştır.
- C) Olaylar nesir ile anlatılmıştır.
- D) Günümüz hikâyesinin temelini oluşturduğundan hikâyelerde olağanüstülük yoktur.
- E) Hikâyelerin anlatıcısı Ata Korkut'tur.

0B750656

6. SEANS | HALK HİKÂYESLERİ

BİLGİ

6.1 - Halk Hikâyeleri

Halk edebiyatı (13. ve 19. yy.) içerisinde olayların anlatıldığı türdür. Hikâye türünün en eski örnekleri olan ve destandan modern hikâyeye geçiş dönemi ürünleri olan anonim eserlerdir. Başka bir deyişle; halk edebiyatının sözlü kültürü içerisinde 15. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanan, genellikle âşıklar tarafından nazım-nesir karışık bir şekilde oluşturulan ve anlatılarak nesilden nesile aktarılan, yer yer masal ve destan özellikler gösteren hikâyelerdir. Bu hikâyelerin en eski örneği olarak *Dede Korkut Hikâyeleri* kabul edilir.

Halk Hikâyesinin Genel Özellikleri

Genellikle aşk konusunun işlendiği halk hikâyelerinde zaman zaman kahramanlık konularıyla dinî konuların işlendiği de görülmüştür. Halk hikâyelerinde önceleri kahramanlık konuları işlenirken sonrasında kahramanlık ve aşk birlikte işlenmiş, daha sonra ise aşk konusu ele alınmıştır. Nazım - nesir karışık olarak anlatılan bu hikâyelerin olay kısımları nesir, karşılıklı konuşma kısımları nazımdır. Halk hikâyelerinde görülen kahramanlar gerçek hayatta karşılaşabilecek kişiler olmasının yanında, zor zamanlarda istediklerini yapabilecek, zorlukların üstesinden gelebilecek idealist tiplere dönüşürler. Halk hikâyelerinde zaman ve mekân unsurları belirsizdir. Bu unsurlar yaklaşık olarak ifade edilir. Hikâyelerde dil sade, anlatım açıktır. Olağanüstülükler az da olsa görülebilir ancak destan ve *Dede Korkut Hikâyeleri*'ne göre azalmıştır. Halk hikâyeleri 15. yüzyıla kadar ozanlar, bu yüzyıldan sonra âşıklar tarafından anlatılmıştır. Halk hikâyelerinin Destan Dönemi'nin kapanmasından sonra ortaya çıktığı kanaati yaygındır.

Halk hikâyeleri konularına göre dört çeşittir:

Aşk Hikâyeleri

Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Yusuf ile Züleyha, Ercişli Emrah ve Selvi, Tahir ile Zühre, Âşık Garip Hikâyesi, Aşık Kerem Hikâyesi, Elif ile Mahmut...

Dinî - Tarihi Halk Hikâyeleri

Battal Gazi, Danişmend Gazi, Hz. Ali ile ilgili diğer hikâyeler...

Kahramanlık Hikâyeleri

Koroğlu Hikâyesi

Destanî Halk Hikâyeleri

Dede Korkut Hikâyeleri

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. Halk hikâyesiyle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Âşıklar tarafından anlatılır.
- B) Halk hikâyeleri anonim ürünlerdir.
- C) Destana göre olağanüstülükler fazladır.
- D) Dinin etkisi ile anlatılarda sihir ve büyünün yerini keramet ve mucizeler alır.
- E) Manzum ve mensur bölümlerden oluşan ürünlerdir.

Çözüm

Halk hikâyelerinde, destanda yer alan olağanüstülükler azalmıştır.

Cevap C

ÖĞRENCİ SORULARI

1. Aşağıdakilerden hangisi Türk kaynaklı bir halk hikâyesidir?

- A) *Kerem ile Aslı*
- B) *Yusuf ile Züleyha*
- C) *Ferhat ile Şirin*
- D) *Leyla ile Mecnun*
- E) *Binbir Gece Masalları*

2. Aşağıdakilerden hangisi konusuna göre halk hikâyeleri arasında yer almaz?

- A) Destanî Halk Hikâyeleri
- B) Kahramanlık Hikâyeleri
- C) Dinî - Tarihi Halk Hikâyeleri
- D) Aşk Hikâyeleri
- E) Satirik Halk Hikâyeleri

1-A

2-E

BİLGİ

6.2 - Halk Hikâyelerinin Bölümleri

Fasıl: Anlatıcının hikâyeye geçmeden önce dinleyiciyi anlatılacak olaylara hazırlamak için birtakım şiirler, türküler okuduğu, tekerlemeler söylediği bölümdür.

Döşeme: Hikâyede olay anlatımına geçmeden önce anlatıcı kişi ve olay mekânlarını tanıtır. Hikâye zamanından bahseder. Çeşitli rivayetlere değinir.

Asıl Konu: Hikâyenin özünü oluşturan olaylar anlatılır. Çoğunlukla asil kahramanların öncesi ile hikâyeye başlanır. Bir arayış söz konusudur.

Sonuç, Dua: Bu bölümde hikâye ya mutlu ya da mutsuz biter. Çoğunlukla âşıklar birbirine kavuşamaz. Vuslat öte dünyadadır. Halk hikâyelerinde sadece *Âşık Garip* hikâyesi mutlu biter. Hikâye mutlu bitiyorsa "Duvak Kapama" denilen bir muhammes türküsü söylenir.

Efsane: Hikâyelerin sonunda gerçek hikâyeden bağımsız olaylar anlatılır. Bunlar kavuşmanın öteki dünyada olduğunu anlatmaya yöneliktir. Efsanelerde sevgililerin mezarlarında iki gül biter. Bu güller kutsal günlerde birbirine sarılır veya mezar çevresinde iki kavak ağacı büyür; bu ağaçlara iki kuş konar ve ötüşür.

Halk Hikâyelerinin Kaynakları

Türk kaynaklı hikâyeler: *Kerem ile Aslı, Âşık Garip, Emrah ile Selvihan.*

Arap kaynaklı hikâyeler: *Yûsuf u Züleyhâ, Leyla ile Mecnun.*

Hint - İran kaynaklı hikâyeler: *Ferhat ile Şirin*

6.3 - Cenknâme Nedir?

Cenknâme yani gazavatname türü Türk edebiyatında başta **Hz. Ali** olmak üzere Hz. Muhammed, sahabeler etrafında dönen; genellikle Müslümanlar ile Hristiyanlar ve dine inanmayanlar arasında cereyan eden hadiseleri; mübalağalı, mucizevî ve gerçekleşmesi mümkün olmayan olaylarla anlatılan edebî bir türdür. Sözlü geleneğe var olan cenknâmeler, daha sonra yazıya geçirilmiştir. **Cenknâmeler**; şekil bakımından nazım, nesir veya nazım - nesir karışık olarak kaleme alınmıştır. Hz. Ali, olaylarda sürekli sahnede kalan örnek **alp - eren** tipini temsil etmektedir. Somut veya hayalî varlıklar cenknâmelerde sürekli sahnededir.

Cenknâme

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

- I. Halk hikâyelerinde dil sade iken mesnevilerde Arapça ve Farsça sözcükler kullanılır.
- II. Halk hikâyeleri nazım - nesir karışık, mesneviler ise sadece nazım hâlinindedir.
- III. Halk hikâyeleri ile mesnevilerde öyküleyici anlatım kullanılır.
- IV. Halk hikâyeleri yazılı, mesneviler ise sözlü edebiyat geleneği ürünlerindedir.
- V. Halk hikâyelerinde aşk, kahramanlık ve din konuları anlatılırken mesnevilerde sadece aşk konusu işlenir.

Halk hikâyeleri ve mesnevilerle ilgili yukarıda numaralanmış yargılardan hangileri yanlıştır?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) III ve IV E) IV ve V

Çözüm:

Halk hikâyeleri sözlü, mesneviler yazılı edebiyat geleneği içerisinde. Ayrıca mesnevilerde de aşk, kahramanlık ve din konuları işlenir.

Cevap E

ÖĞRENCİ SORULARI

- Aşağıdakilerden hangisi halk hikâyelerinin bölümlerinden biri değildir?**

- A) Fasıl B) Döşeme C) Asıl konu
D) Efsane E) Girizgâh

- Türk edebiyatında başta Hz. Ali olmak üzere Hz. Muhammed, sahabeler etrafında dönen; genellikle Müslümanlarla, Hristiyanlar ve dine inanmayanlar arasında cereyan eden hadiseleri; mübalağalı, mucizevî ve gerçekleşmesi mümkün olmayan olaylarla anlatılan edebî bir türdür.

Yukarıda tanıtılan edebî tür aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Cenknâme B) Mesnevi C) Destan
D) Efsane E) Vakayinâme

1-E

2-A